

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI

UDGIVNE AF

DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

3. RÆKKE. III. BIND.

REDIGERET AF

CHR. VILLADS CHRISTENSEN

SELSKABETS SEKRETÆR.

KØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS TILLGES BOGHANDEL.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE

1901—1903.

J. M. W. T. H.

Daniel Høffding Wulff,

Overlærer ved Aalborg Kathedralskole,
Stifter af Selskabet for jydsk Historie og Topografi,
født 12 Maj 1829, død 18 September 1900.

Da i 1896 det jydsk historisk-topografiske Selskab under en delvis fornyet Bestyrelse begyndte en ny (tredje) Række af »Samlingerne«, blev der givet en Oversigt over Selskabets Virksomhed i de 30 Aar, det havde bestaaet. Det omtaltes deri, at Selskabet skyldte Adjunkt, senere Overlærer D. H. Wulff sin Tilværelse, idet han, efter i Sommeren 1865 at have gennemrejst en stor Del af Jylland for at prøve, hvorledes Stemningen var for Oprettelsen af et saadant Selskab, i Forbindelse med 36 andre Mænd udstedte Indbydelse til Indtræden i Selskabet, som da næste Foraar begyndte sin Virksomhed med Udsendelsen af det første Hefte af »Samlinger til jydsk Historie og Topografi«, hvoraf der nu i alt er udkommet 16 Bind. At Wulff blev valgt til Medlem af Bestyrelsen, var en Selvfølge, og han vedblev at være det i 30 Aar, og ikke alene var det ham, hvem dets Oprettelse skyldtes, men ogsaa ham, uden hvis rastløse trediveaarige Virksomhed for at varetage dets Tarv det maaske næppe vilde have oplevet en saa lang Aarrække, som det nu kan se tilbage paa. Vort Selskab maa føle sig i en stor Taknemmelig-

hedsgjæld til Wulff, og da han nu, 18 Septbr. 1900, er afgaaet ved Døden, vil det være naturligt i dette Tidsskrift at give en nogenlunde fyldig Meddelelse om hans Livsomstændigheder og hans literære Virksomhed, især hvad angaar det jyske historisk-topografiske Selskab.

Daniel Høffding Wulff fødtes 12 Maj 1829 i Fredericia, hvor hans Fader da var Lærer ved det lærde Institut. Hans Fader var Henrik Wulff, født 2 Januar 1795, Student 1815, cand. theol. 1832; 1837 Sognepræst for Farstrup og Lundby, 1842 Medlem af Aalborg Amtsraad; 1846 Sognepræst for Levring og Hørup, samt Provst for Lysgaard, Hids og Houlberg Herreder; senere ogsaa Medlem af Viborg Amtsraad; 1852 Sognepræst for Gunderup og Nøvling Menigheder i Fleskum Herred, Aalborg Amt, Viborg Stift, fra hvilket Embede han 1871 tog sin Afsked; han flyttede da til Aalborg, hvor hans Hustru Susanne Jacobine Høffding, der var født 14 Decbr. 1800, døde 25 Februar 1884, efter at de 21 Septbr. 1876 havde fejret deres Guldbryllup; han døde 6 April 1888 i Huset hos Sønnen i Aalborg.

D. H. Wulff blev, efter at have nydt Undervisning i Hjemmet, 1845 Discipel i Randers lærde Skole, fra hvilken han 1848 dimitteredes til Universitetet; næste Aar tog han anden Examen; 26 Januar 1856 underkastede han sig philologisk-historisk Skoleembedsexamen og 10 Januar 1858 samme Examens praktiske Prøve. 23 August 1858 konstitueredes han som Lærer ved Aalborg Katedralskole, og fik 4 Novbr. 1860 fast Ansættelse som Adjunkt ved den; Overlærer blev han 14 Juli 1887, men da han mærkede, at hans Kræfter ikke længere ret vilde staa ham bi, tog han allerede 19 August 1889 sin Afsked fra Skolens Tjeneste, hvorimod han til Udgangen af 1894 vedblev at være Medlem af Aalborg Byraad, ind i hvilket

han første Gang valgtes ved et Suppleringsvalg i Januar 1878, og senere gjenvalgtes adskillige Gange. Da han havde taget sin Afsked fra Skolen, og hans Indtægter altsaa bleve forringede, vistest der ham den Erkjendtlighed, at der paa Finansloven tilstodes ham 500 Kr.

Wulff var 2 Gange gift:

1. 24 Novbr. 1858 med Cecilie Berg, født 6 August 1831 i Randers, død 29 Oktober 1859, Datter af Kjøbmand Moritz Berg i Randers og Hustru Amalie f. Lehmann. (En Datter Cecilie Wulff, født 18 Oktober 1859, 23 Maj 1890 gift med Forpagter Hartvig Rasmus Christopher Bülow paa Egholm Møllegaard ved Roskilde, født 31 Marts 1860. — Ingen Børn.)
2. 21 Maj 1861 med Josephine Elise Marie Eleonora Wulff, født 23 Oktober 1838 i Aalborg, død 14 August 1873, Datter af hans Farbroder Kæmner Frederik Elkan Wulff i Aalborg og Hustru Ane Marie Herskind. (3 Børn: Henriette Wulff, født 6 Februar 1862, død Marts 1874; — Marie Wulff, født 28 April 1863, var i to Aar paa Frøken Zahles Kursus, derpaa i flere Aar Lærerinde; død 2 Juli 1894; — Johanne Wulff, født 6 December 1864, har de sidste ti Aar opholdt sig hos Overførster Winge, Kraglund ved Hammel, som Hjælp for ham, dels paa Kontoret, dels ved Husvæsenet).

Da hans Fader blev over 93 Aar og hans Moder over 83, hans Farfader ligeledes 93 og hans Farmoder 90 Aar, kunde man have haabet, at en endogsaa meget lang Levetid maatte blive ham til Del. Men allerede tidlig følte han Kræfterne svigte, og efter en Del Aars tiltagende Svaghed afgik han ved Døden 18 Septbr. 1900; Talen ved hans Jordefærd holdtes af Sognepræst Hansen ved Frue Kirke i Aalborg.

Her er ikke Stedet til at komme ind paa en nærmere

Omtale af Wulffs Virksomhed som Skolemand og ellers i det offentlige Liv; men efter forskellige samstemmende Vidnesbyrd omfattede han Skolegjærningen med stor Interesse, og der bestod et godt Forhold mellem ham og Disciplene. I Kommunens Tjeneste blev der lagt stærkt Beslag paa hans Arbejdskraft, hvilket viser sig i, at hans Medborgere, som ovenfor berørt, den ene Gang efter den anden valgte ham ind i Byraadet, hvor han atter blev Medlem af mange Udvalg og Kommissioner, ligesom han allerede tidligere havde siddet baade i Ligningskommissionen og Skolekommissionen.

I en Aarrække var han Stiftsbibliothekar, og som saadan udarbejdede han 1865 »Tillæg til Katalog over Aalborg Stifts og Amts offentlige Bogsamling«, tilligemed Fortegnelsen i Katalogen over Bibliothekets Haandskrifter.

Han var i det hele en meget flittig Forfatter, baade paa det sproglige og det historiske Omraade; han har udgivet:

Hvor vidt kan og bør Almueskolen indlade sig paa en forandret Retskrivning? Trykt som Manuskript 1862 (Aftrykt samme Aar i nordisk Skoletidende med vilkaarlige Rettelser, Tillæg og Udeladelser).

Dansk Læsebog for de lavere Mellemlasser 1863.

Dansk Læsebog for de lavere Klasser 1865.

A. B. C. og Læsebog for Begyndere. 1866.

Dansk Sproglære 1869.

(Alle disse Skolebøger ere i Aarenes Løb udkomne i mange nye Udgaver).

Aalborg før og nu. En Vejledning for Besøgende.

Aalborg Vejviser 1874 (indeholder betydeligt Materiale til en Beskrivelse af Aalborg).

Nøgler til Almanakken 1881 (Aftryk af Artikler gennem en Aargang af Illustreret Tidende).

Desuden mange Bidrag til forskellige Tidsskrifter og

Blade, saaledes Steenstrups »Dansk Maanedsskrift«; »Samleren for Skolen og Hjemmet«; »Danske Samlinger«; »Kirkehistoriske Samlinger«; »Museum«; »Samlinger til Fyns Historie og Topografi«; »Illustreret Tidende« o. fl. I forskellige Blade har han som Feuilleton meddelt Beretninger om de Rejser, som han i en Aarrække næsten hver Sommerferie foretog i Udlandet; især har han hyppig gjæstet Norge.

Men hans kjæreste literære Beskæftigelse har dog vistnok været at sysle med, hvad der vedkom »Selskabet for jydsk Historie og Topografi«, baade gennemgaa de Bidrag, som fra mange forskellige Forfattere indsendtes til forventet Optagelse, og selv at samle og udarbejde Stof dertil; og jeg, der i Aarene 1888—95 var sammen med ham i Bestyrelsen, kan vidne, at han i begge Henseender var overordentlig samvittighedsfuld, ligesom han besørgede den sidste Korrektur saa nøjagtigt, at man skal have Vanskelighed ved at finde Trykfejl i dette Selskabs Skrifter.

Med dettes Understøttelse har han udgivet:

Statistiske Bidrag til Vendelbo Stifts Historie i 16de og 17de Aarhundrede. 1872—74.

Statistiske Bidrag til Aalborg Stifts Historie i Slutningen af 17de Aarhundrede. 1887—88.

Jens Bang, Kjøbmand i Aalborg 1605—44. 1885—86.

I »Samlinger til jydsk Historie og Topografi« findes af ham i Aarenes Løb:

1ste Bind: »Det jydsk historisk-topografiske Selskabs Stiftelse«: — »Aalborgs Navn og Vaaben« (med 9 Træsnit); — »Indskrifter paa gamle Huse i Aalborg« (med 1 Træsnit); — »Smaastykker«.

2^{det} Bind: »Magistratsvedtægter for Aalborg fra Midten af det sextende Aarhundrede«.

3^{die} Bind: »Udgifterne ved at blive Skomagermester

1737«; — »Edsaflæggelsen til Kristjan den sjette i Aalborg 1730«.

5te Bind: »Smaastykker«; — »Bidrag til Kirkernes og den ydre Kirketugts Historie«; — »Grandebrev for Sønder-Tranders Sogn«.

6te Bind: »Bylov for Saxild By i Hads Herred«; — »Liglov og Begravelsesselskaber i Aalborg«.

7de Bind: »Af Sebberklosters Arkiv«; — »To Bryllupsindbydelser fra 1679«; — »Egholm Slot og Teglgaard. Buderupholm«; — »Fra Krigens Tid 1657«; — »Bidrag til Aalborg Handels Historie«.

8de Bind: »Et Barn lyst i Kuld og Kjøen«; — »Et paatænkt Fæstnings- og Byanlæg ved Hals«; — »Granderet for Komdrup By, Hellum Herred, Aalborg Amt«.

9de Bind: »Smaastykker«; — »Kommunale Bestillingsmænd i Aalborg i ældre Tid«; — »Ansøgning i Anledning af Sønderho gamle Kirkes Brøstfældighed«; — »Asferg og Bjerregrav samt omliggende Bønderbyers Vide- og Vedtægtsbrev«.

10de Bind: »En Bøsseskytte forpligter sig til at leve ærlig, kristelig og vel«.

2^{den} Rækkes 1ste Bind: »En Hørers Afskedigelse fra Skolen«; — »En Trolddomssag 1686«.

2^{det} Bind: »Meddelelser fra Aalborg Bispearkiv«.

3^{die} Bind: Fortsættelse heraf; — »Bidrag til Aalborg Bys Historie«.

4de Bind: Fortsættelse heraf: — »Løgstør søger Kjøbstadprivilegium, hvilket fraraades«.

3^{die} Rækkes 1ste Bind: »Fra Aalborgske Arkiver«.

Om det end, som det vil ses, ogsaa var Forhold i andre Egne af Jylland, Wulff fremdrog i »Jydske Samlinger«, var det dog fornemmelig med Aalborg Bys og Aalborg Stifts indre Forhold, han beskæftigede sig; det er en Uendelighed af kulturhistoriske Oplysninger, spændende

over et meget betydeligt Omraade, han har meddelt i »Smaastykker«, »Meddelelser fra Bispearkivet«, »Kommunale Bestillingsmænd«, »Bidrag til Handelens Historie«, »Bidrag til Aalborg Bys Historie«, »Fra Aalborgske Arkiver«, og de ville være uvurderlige, naar en Gang nogen vil paatage sig at udarbejde en udførlig og indgaaende Beskrivelse af den gamle By, hvortil der er Trang. Men ikke alene Aalborg, hvor D. H. Wulff henlevede saa mange Aar i Glæde og Sorg, maa føle sig i Taknemmelighedsgjæld til ham; det maa hele Landet og da især Jylland, thi uden hans Virksomhed i 1865 for det jyske historisk-topografiske Selskabs Oprettelse, vilde det næppe være kommet til Live, og havde hans Energi for Sagen svigtet, vilde det vistnok snart være hensygnat.

Vilhelm Bang.
